

Euro

waluta
dla
Europy

NBP

Narodowy Bank Polski

Materiał opracowali:
Magdalena Berlińska, Grzegorz Tchorek
Narodowy Bank Polski
Departament Integracji ze Strefą Euro

Projekt graficzny i skład:
www.kotbury.pl

Druk:
Drukarnia NBP

Wydął:
Narodowy Bank Polski
Departament Komunikacji i Promocji
00-919 Warszawa, ul. Świętokrzyska 11/21
Tel. 22 653 29 91, faks 22 653 29 80
www.nbp.pl

Euro

Utworzenie strefy euro poprzedził prawie pięćdziesięcioletni okres pogłębiania współpracy gospodarczej i politycznej między państwami Europy. Powstanie Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) było ukoronowaniem integracji europejskiej oraz doprowadziło do stworzenia drugiej pod względem znaczenia waluty międzynarodowej.

Euro wprowadzono 1 stycznia 1999 roku w 11 państwach Unii Europejskiej (UE). 1 stycznia 2001 roku do jedenastki dołączyła Grecja. Przez pierwsze 3 lata euro funkcjonowało jedynie w formie bezgotówkowej. Oznaczało to, że nie było jeszcze w obiegu monet i banknotów, ale np. można było mieć rachunek bankowy w euro, choć wypłacało się z niego środki w walucie narodowej.

Do obiegu gotówkowego euro wprowadzono 1 stycznia 2002 roku.

Euro jest obecnie prawnym środkiem płatniczym w 17 państwach członkowskich Unii Europejskiej:

w Austrii, Belgii, na Cyprze, w Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburgu, na Malcie, w Niemczech, Portugalii, Słowacji, Słowenii, Włoszech.

Walutą euro posługuje się dziś około 330 milionów obywateli Unii Europejskiej.

Na podstawie specjalnych umów euro płaci się również w **Monako, Watykanie i San Marino** oraz departamentach i terytoriach zamorskich państw UE: na **Azorach, Maderze, Martynice, w Gujanie Francuskiej, na Wyspach Kanaryjskich, Reunion** i w **Gwadelupie**.

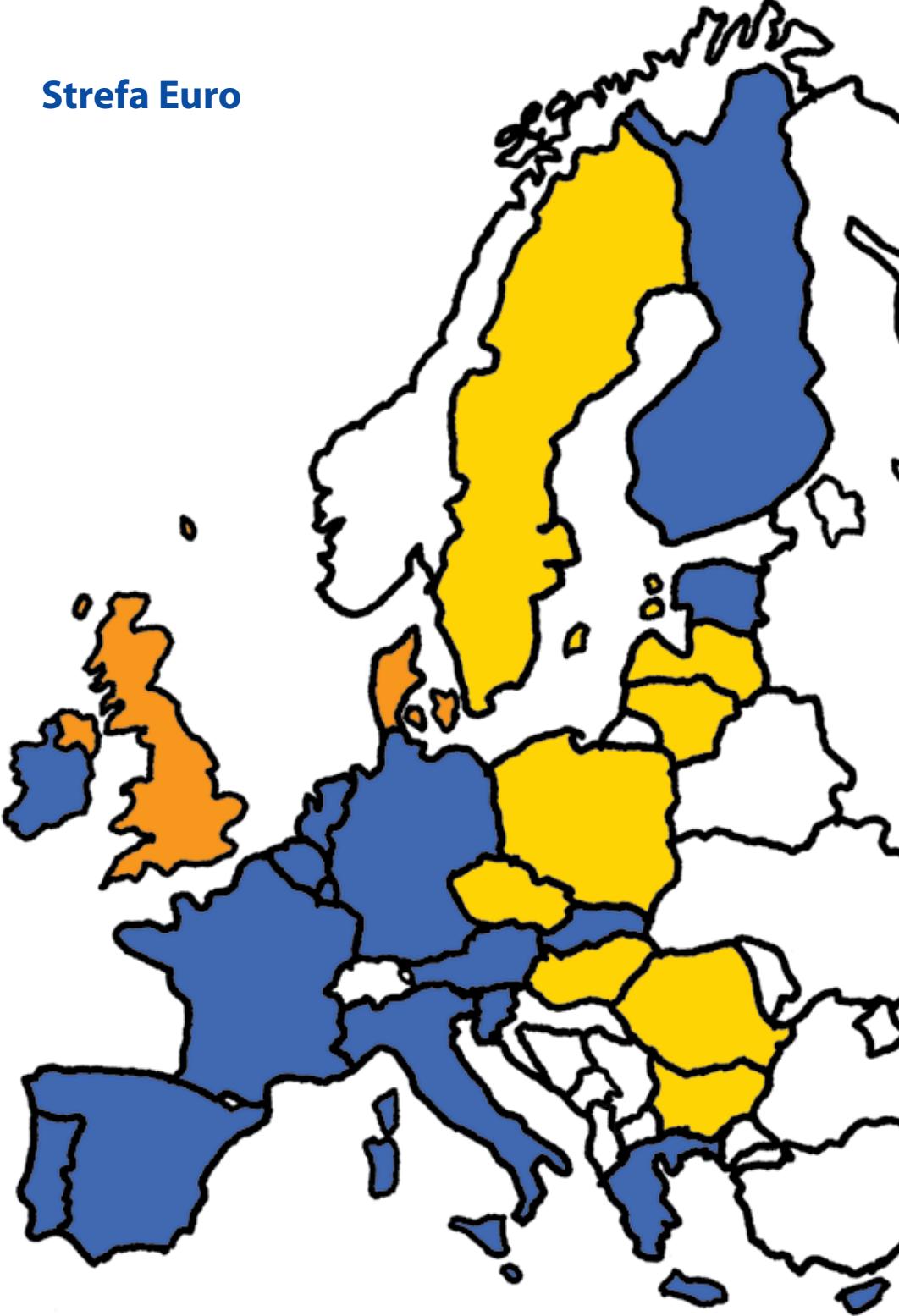
Pozostałe państwa członkowskie UE nie wprowadziły jeszcze euro. Polska, podobnie jak Czechy, Bułgaria, Łotwa, Litwa, Rumunia, Szwecja oraz Węgry, ma tzw. status państwa z derogacją.

Oznacza to, że jest zobowiązana (na mocy zapisów traktatowych) do przyjęcia wspólnej waluty, choć Traktat Akcesyjny nie określa konkretnej daty wprowadzenia euro.

Sytuacja Wielkiej Brytanii i Danii jest inna niż pozostałych państw.

Oba te kraje jeszcze przed ratyfikacją Traktatu z Maastricht (który dał podstawy prawne do utworzenia UGW) wynegocjowały specjalną klauzulę, która umożliwia im pozostanie poza strefą euro tak długo, jak długo uznają to za stosowne (tzw. klauzula opt-out). Wszystkie państwa, które stały się członkami UE po ratyfikacji Traktatu są zobowiązane do przyjęcia euro w przyszłości (państwa z derogacją).

Strefa Euro

Najważniejsze etapy integracji gospodarczej i walutowej

Idea wspólnej europejskiej waluty jest prawie tak dawna jak koncepcja integracji europejskiej. Zacieśnienie współpracy gospodarczej leży bowiem u podstaw zjednoczonej Europy.

1951
Traktat Paryski –
ustanowienie
Europejskiej
Wspólnoty
Węgla i Stali.

1957
Traktaty Rzymskie – ustanowienie
Europejskiej Wspólnoty
Gospodarczej oraz Europejskiej
Wspólnoty Energii Atomowej.

1969
Plan Barre'a
– plan harmonizacji
polityki gospodarczej
i walutowej państw członkowskich.

1970
Plan Wemera
– utworzenie unii
walutowej do 1980 r.
Niezrealizowanie planu z uwagi
na kryzys walutowy i zahamowanie się
międzynarodowego systemu walutowego
(tzw. systemu z Bretton Woods).

1972
Utworzenie mechanizmu
stabilizującego kursy walutowe państw
członkowskich, tzw. węża walutowego.

-
- 1979** Stworzenie załączka wspólnej europejskiej waluty – ECU.
- 1989** Raport DeBorsa – plan budowy unii walutowej.
- 1992** Podpisanie Traktatu o Unii Europejskiej. Wprowadzenie unii walutowej. Włochy.
- 1999** Wprowadzenie euro w formie bezgotówkowej przez 11 państw: Austrię, Belgię, Finlandię, Francję, Hiszpanię, Holandię, Irlandię, Luksemburg, Niemcy, Portugalie.
- 2001** Wprowadzenie euro w formie bezgotówkowej (Traktatu z Maastricht), który prawnie umożliwił
- 2002** Euro zaczyna funkcjonować w Grecji w formie gotówkowej.
- 2007** Wprowadzenie euro w Słowenii.
- 2008** Wprowadzenie euro w obiegu gotówkowym.
- 2009** Wprowadzenie euro na Cyprze i Malcie.
- 2009** Wejście w życie Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Traktat Lizboński).
- 2009** Wprowadzenie euro w Słowacji.
- 2011** Wprowadzenie euro w Estonii.

Europejski Bank Centralny

Bankiem centralnym strefy euro jest Europejski Bank Centralny z siedzibą we Frankfurcie nad Menem (Niemcy). Jest on odpowiedzialny za stabilność cen i prowadzenie polityki pieniężnej tej strefy (m.in. ustalanie poziomu stóp procentowych), a także emisję banknotów euro.

Europejski System Banków Centralnych

(ESBC) składa się z EBC i krajowych banków centralnych (KBC) wszystkich państw członkowskich UE, niezależnie od tego, czy przyjęły one euro. ESBC zajmuje się koordynacją działań banków centralnych UE m.in. w obszarze nadzoru bankowego, prawa, rachunkowości, systemów płatniczych i obrachunkowych. Zajmuje się także pozyskiwaniem danych statystycznych z krajów UE.

Eurosystem

Eurosystem składa się z EBC i krajowych banków centralnych tych państw, które przyjęły euro. Eurosystem i ESBC będą współpracować, dopóki wszystkie państwa członkowskie UE nie przystąpią do strefy euro. Eurosystem odpowiada za realizację polityki pieniężnej, której głównym celem jest stabilizacja cen. Do zadań Eurosystemu należą także: prowadzenie operacji walutowych, utrzymywanie oficjalnych rezerw walutowych krajów członkowskich i zarządzanie nimi oraz zapewnienie właściwego funkcjonowania systemów płatniczych.

Istnieją państwa, które nie są państwami członkowskimi Unii Europejskiej, a wprowadziły euro, działając bez porozumienia z instytucjami UE (np. Czarnogóra i Kosowo). Jest to tzw. jednostronna euroizacja. Zarówno przedstawiciele Europejskiego Banku Centralnego (EBC), jak i Komisji Europejskiej (KE) oraz Rady Unii Europejskiej wykluczyli możliwość jednostronnej euroizacji w krajach ubiegających się o członkostwo w unii walutowej.

Takie przyjęcie wspólnej waluty wiąże się z dużym ryzykiem. Wprowadzenie euro nie zostało poprzedzone spełnieniem prawnych i ekonomicznych kryteriów wprowadzenia europejskiej waluty, których celem jest stabilizacja sytuacji gospodarczej. Skutki jednostronnej euroizacji są zatem trudne do przewidzenia. Co więcej, w przypadku wystąpienia napięć walutowych państwa te nie mogą liczyć na pomoc instytucji unijnych. Przedstawiciele takich państw nie zasiadają w Radzie Prezesów Europejskiego Banku Centralnego. Tym samym nie mają wpływu na prowadzoną przez EBC politykę pieniężną.

Europejski System Banków Centralnych

Banki centralne państw UE pozostających poza strefą euro

Korzyści i szanse wynikające z wprowadzenia euro

Korzyści wynikające z wprowadzenia euro można podzielić na bezpośrednie i pośrednie. Korzyści bezpośrednie odczuwalne w krótkim okresie charakteryzują się tym, że następują automatycznie w wyniku zastąpienia waluty narodowej przez euro.

Wprowadzenie euro prowadzi bezpośrednio do redukcji ryzyka kursowego, czyli wyeliminowania niepewności wynikającej ze zmiany kursu waluty, oraz redukcji kosztów transakcyjnych, czyli kosztów wymiany waluty narodowej na euro.

Ryzyko kursowe

Polska firma produkuje meble, które sprzedaje w Niemczech. Miesięcznie sprzedaje produkty średnio za 20 000 euro. Przy kursie 4 zł za 1 euro firma otrzymuje 80 000 zł. Jeśli natomiast kurs euro obniży się do poziomu 3,5 zł za 1 euro, wpływy spadną do 70 000 zł. Przy dużych wahaniami kursu może wystąpić sytuacja, gdy produkcja będzie nieopłacalna, jeśli np. koszty pensji dla pracowników wraz z kosztami produkcji wyniosą miesięcznie również 70 000 zł.

Wahania kursu walutowego są również problemem dla firm importujących towary z krajów strefy euro. Jeśli np. importer podzespołów do produkcji telewizorów przy kursie 3,5 zł za 1 euro płaci za towary 10 000 euro, czyli 35 000 zł, to po wzroście kursu do poziomu 4 zł za 1 euro będzie musiał zapłacić 40 000 zł.

Ryzyko kursowe może więc powodować poważne problemy w planowaniu produkcji i wydatków polskich firm oraz wzrost kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. Po wprowadzeniu euro te koszty i ryzyko w handlu z krajami członkowskimi strefy euro znikną.

Koszty wymiany walut

Koszty wymiany walut ponoszą nie tylko duże przedsiębiorstwa, ale również zwykli obywatele. Jeśli wybieramy się na wakacje do kraju, w którym obowiązuje euro, musimy zakupić tę walutę w banku lub kantorze. Kupujemy 300 euro po kursie 4 zł za 1 euro, płacimy więc 1200 zł. Jeśli natomiast chcielibyśmy te same 300 euro sprzedać w kantorze, możemy dostać za nie mniej, bo kurs, po jakim je sprzedamy, to np. 3,85 zł za 1 euro. Tracimy więc na takiej transakcji 45 zł.

Do bezpośrednich korzyści z wprowadzenia euro należy również zaliczyć spadek stóp procentowych.

Wynika to z faktu, że po przyjęciu wspólnej waluty w Polsce będą obowiązywać stopy procentowe ustalane przez Europejski Bank Centralny dla całej strefy euro. Niższy ich poziom oznaczać będzie łatwiejszy dostęp do kredytów i wzrost aktywności gospodarczej. Dla kredytobiorców może również oznaczać spadek oprocentowania kredytów.

Korzyści wynikające z wprowadzenia euro

Bezpośrednie	Pośrednie
Redukcja ryzyka kursowego	Ożywienie wymiany handlowej
Eliminacja kosztów transakcyjnych	Zwiększenie stabilności systemu walutowego
Obniżka stóp procentowych	Wzrost inwestycji
	Większa przejrzystość i porównywalność cen
	Wzrost konkurencji

Korzyści pośrednie mogą wystąpić w perspektywie średnio- i długookresowej oraz mają charakter warunkowy – ich wystąpienie jest uzależnione od innych czynników – dlatego często mówi się raczej o szansach, które wprowadzenie euro może przynieść.

Do szans tych należą: ożywienie wymiany handlowej na skutek eliminacji ryzyka kursowego, wzrost inwestycji, wzrost konkurencji dzięki większej przejrzystości i porównywalności cen, zwiększenie stabilności systemu walutowego.

W dłuższym okresie korzyści pośrednie mogą przyczynić się do wzrostu PKB i poziomu rozwoju gospodarczego.

Więcej o korzyściach i kosztach związanych z przystąpieniem Polski do strefy euro w „Raporcie na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej”.

Koszty i zagrożenia wynikające z wprowadzenia euro

Do głównych kosztów związanych ze zmianą waluty krajowej na euro zalicza się rezygnację z własnej polityki pieniężnej i kursowej. Wynika to z faktu, że za jej kształtowanie w całej strefie euro odpowiedzialny jest Europejski Bank Centralny. Oznacza to, że dany kraj traci możliwość autonomicznego ustalania wysokości stóp procentowych i kursu walutowego.

Na skutek utraty tych narzędzi może pojawić się problem, na ile polityka Europejskiego Banku Centralnego będzie właściwa dla sytuacji gospodarczej danego kraju. EBC musi bowiem brać pod uwagę sytuację w całej strefie euro. Potrzeby gospodarcze w poszczególnych krajach członkowskich mogą się jednak różnić od siebie. Zagrożenia wynikające z wprowadzenia euro mogą być tym większe, im bardziej gospodarka danego kraju odbiegać będzie od gospodarek pozostałych państw strefy euro. Spełnienie kryteriów konwergencji ma na celu minimalizację tego ryzyka.

Wprowadzenie euro może też spowodować nieuzasadniony wzrost cen, wynikający z niewłaściwego przeliczania i zaokrąglania cen.

Jest to największa obawa społeczeństw krajów, które planują wejście do strefy euro. Jak pokazują doświadczenia nowych państw członkowskich, które przyjęły euro w ostatnich latach, istnieją działania administracyjne i rozwiązania instytucjonalne, skutecznie ograniczające nieuzasadniony wzrost cen. Należą do nich np.:

- nakaz podawania cen zarówno w euro, jak i walucie narodowej kilka miesięcy przed zamianą waluty i kilka miesięcy po zamianie,
- monitorowanie cen przez organizacje konsumenckie,
- możliwość zgłaszania przez konsumentów nieuzasadnionych podwyżek cen,
- kary za bezpodstawne podwyżki,
- inicjatywy na rzecz właściwego przeliczania cen, promujące uczciwe firmy.

Wprowadzenie euro oznacza również koszty techniczne i organizacyjne, m.in. przystosowania systemów informatycznych i księgowych, koszty szkoleń pracowników, dostosowania urządzeń, w których używana jest gotówka, koszty podwójnego podawania cen.

Kryteria konwergencji

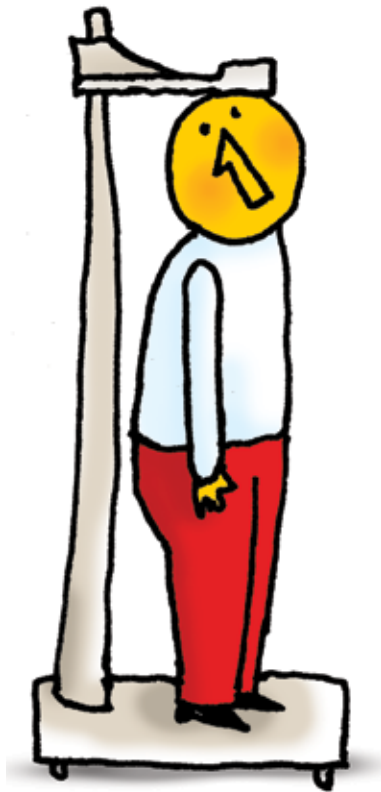
Państwo członkowskie Unii Europejskiej może przyjąć euro dopiero po spełnieniu określonych w Traktacie kryteriów (tzw. kryteriów konwergencji, kryteriów z Maastricht).

Zostały one ustalone na początku lat dziewięćdziesiątych w Traktacie z Maastricht, kiedy planowano powstanie wspólnej waluty europejskiej. Uzgodniono je po to, by przyszłe państwa strefy euro znalazły się na zbliżonym poziomie gospodarczym. Celem było także zapewnienie stabilności wewnątrz obszaru, na którym obowiązywać będzie euro.

Stopień wypełnienia kryteriów oceniany jest przez Komisję Europejską i Europejski Bank Centralny w publikowanych raz na dwa lata (lub na żądanie państwa członkowskiego) tzw. Raportach o konwergencji.

Kryterium stabilności cen (kryterium inflacyjne)

Średnia stopa inflacji w danym państwie członkowskim w ciągu roku poprzedzającego badanie nie może być wyższa więcej niż o 1,5 pkt proc. od średniej inflacji z trzech państw członkowskich UE o najbardziej stabilnych cenach.

Na podstawie Raportu o konwergencji dla Litwy i Słowenii z maja 2006 r.:

Do wyliczenia wartości referencyjnej (maksymalnej dopuszczalnej dla spełnienia kryterium) wzięto 3 państwa o najniższej inflacji, tu: Szwecję (0,9%), Finlandię (1,0%), Polskę (1,5%). Z tego wyliczono średnią arytmetyczną, do wyniku dodano 1,5 pkt proc.

$$(0,9\% + 1,0\% + 1,5\%)/3 + 1,5\% = 2,6\%$$

Inflacja w Słowenii wynosiła 2,3%, czyli mniej niż wartość referencyjna. Litwie natomiast nie udało się w 2006 r. spełnić kryterium inflacyjnego – wskaźnik inflacji wynosił tam 2,7%.

Kryteria fiskalne

Deficyt budżetowy nie może być wyższy niż 3% PKB, a dług publiczny nie większy niż 60% PKB.

Kryterium stóp procentowych

Średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa w danym państwie członkowskim w ciągu roku poprzedzającego badanie nie może być wyższa więcej niż o 2 pkt proc. od średniej stóp z trzech państw UE o najbardziej stabilnych cenach. Do wyliczenia wartości referencyjnych w przypadku kryterium stabilności cen i stóp procentowych brane są te same trzy państwa UE.

Na podstawie Raportu o konwergencji dla Litwy i Słowenii z maja 2006 r.:

Do wyliczenia wartości referencyjnej (maksymalnej dopuszczalnej dla spełnienia kryterium) wzięto stopy procentowe z 3 państw o najniższej inflacji, tu: Szwecji (3,3%), Finlandii (3,3%), Polski (5,0%). Z tego wyliczono średnią arytmetyczną, do wyniku dodano 2,0 pkt proc.

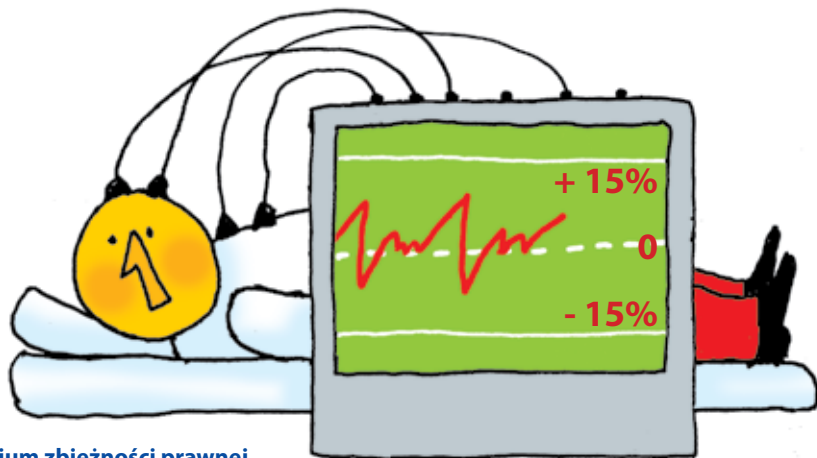
$$(3,3\% + 3,3\% + 5,0\%)/3 + 2,0\% = 5,9\%$$

Zarówno Litwa, jak i Słowenia spełniły w 2006 r. kryterium stóp procentowych.

Na Litwie średnia nominalna długoterminowa stopa procentowa wynosiła 3,7%, w Słowenii zaś 3,8%.

Kryterium kursu walutowego

Wymagane jest co najmniej dwuletnie uczestnictwo w Europejskim Mechanizmie Kursowym ERM II, w którym kurs waluty krajowej może wahać się w przedziale +/- 15% w stosunku do kursu centralnego. Uczestnictwo w tym systemie ma na celu ustabilizowanie kursu waluty krajowej przed zastąpieniem jej przez euro. W 2011 r. do systemu ERM II należały waluty: Litwy, Łotwy, Danii. Poza systemem były waluty Bułgarii, Czech, Polski, Rumunii, Węgier, Szwecji i Wielkiej Brytanii.

Kryterium zbieżności prawnej

Wymagana jest zgodność przepisów prawa krajowego państwa członkowskiego z zapisami Traktatu oraz Statutu Europejskiego Systemu Banków Centralnych.

Polska droga do euro

Polska z chwilą akcesji do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku zobowiązała się (na mocy art. 4 Traktatu Akcesyjnego) do przyjęcia euro w przyszłości, jednak konkretna data nie została ustalona. Aby Polska mogła wejść do strefy euro, musi trwale spełnić zaprezentowane powyżej kryteria konwergencji. Według danych za styczeń 2011 r. Polska spełniała jedynie kryterium stabilności cen.

Polska nie uczestniczy w mechanizmie ERM II i w lipcu 2009 r. została ponownie (wcześniej od maja 2004 do lipca 2008 roku) objęta unijną procedurą nadmiernego deficytu budżetowego, przekroczony został bowiem próg 3% PKB. Komisja Europejska wyznaczyła termin korekty deficytu do wymaganego poziomu do 2012 roku. Zgodnie z Raportem o konwergencji EBC prawodawstwo polskie nie spełnia jeszcze wszystkich wymogów dotyczących niezależności banku centralnego i integracji prawnej z Eurosystemem.

Polska droga do euro

Zgodnie z kryterium kursowym uczestnictwo w ERM II musi trwać minimum 2 lata. Państwa aspirujące do strefy euro są oceniane przez Komisję Europejską i Europejski Bank Centralny. Po rekomendacji KE i EBC decyzja o przyjęciu wspólnej waluty podejmowana jest przez Radę UE – po otrzymaniu zalecenia przyjętego przez państwa strefy euro. Od momentu wejścia do ERM II musi upłynąć pewien czas – co najmniej 2,5-3 lata – aby państwo kandydujące mogło przyjąć euro.

Po wejściu Polski do strefy euro wszystkie ceny towarów i usług zostaną przeliczone po ustalonym przez Radę UE, niezmiennym kursie wymiany (tzw. kurs konwersji). Podobnie będzie z płacami, rentami, emeryturami, środkami na rachunkach i lokatach bankowych, kredytami nominowanymi w złotych itp.

Zgodnie z Zaleceniem Komisji Europejskiej ze stycznia 2008 roku ceny powinny być podawane obowiązkowo w dwóch walutach po ustaleniu nieodwołalnego kursu wymiany waluty krajowej na euro (ok. 6 miesięcy przed wprowadzeniem euro) i przez co najmniej 6 miesięcy po wprowadzeniu euro. Przez pewien okres będą w obiegu obie waluty, później złoty zostanie wycofany. Banki komercyjne będą bez dodatkowych opłat wymieniać złote na euro jeszcze przez jakiś czas po wycofaniu złotego. Później bezpłatna wymiana możliwa będzie tylko w Narodowym Banku Polskim. Wprowadzenie euro poprzedzi szczegółowa kampania informacyjna.

ETAP IV

Polska w strefie euro

Wejście do strefy euro

ETAP III

Ostatnie przygotowania
do przyjęcia euro

ok. 6 miesięcy

Decyzja o uchyleniu
derogacji i ustaleniu kursu

ETAP II

Polska w mechanizmie ERM II
+ wypełnianie pozostałych
kryteriów konwergencji

ok. 24 miesiące

Włączenie złotego
do ERM II

ETAP I

Przygotowania i wejście
Polski do ERM II

ok. 6 miesięcy

Decyzja o wejściu Polski
do ERM II

Wizerunki banknotów i monet euro

Banknoty i monety euro weszły do obiegu 1 stycznia 2002 roku. Banknoty mają nominały 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 euro, natomiast monety 1 i 2 euro oraz 1, 2, 5, 10, 20 i 50 centów.

Monety euro mają wspólną europejską stronę i stronę narodową kraju, który monetę wyemitował. Wszystkimi monetami euro można posługiwać się w całej strefie euro. Strony wspólne monet zaprojektował Luc Luycx z Mennicy Belgijskiej. Strony narodowe przedstawiają motywy charakterystyczne dla danego kraju, otoczone dwunastoma gwiazdami Unii Europejskiej.

Po wejściu Polski do strefy euro monety euro emitowane przez nasz kraj również będą miały własną stronę.

Wszystkie kraje strefy euro posługują się takimi samymi banknotami.

Banknoty euro zaprojektował Robert Kalina, projektant banknotów z austriackiego banku centralnego, który w 1996 roku wygrał konkurs na projekt wspólnego europejskiego pieniądza.

Banknoty euro przedstawiają style architektury europejskiej: klasycy, romański, gotycki, renesans, barok i rokoko, architekturę inżynierską oraz nowoczesną architekturę XX wieku. Okna i bramy przedstawione na banknotach euro symbolizują ducha współpracy i otwartości, natomiast mosty są symbolem więzi i komunikacji między narodami. Warto zauważyć, że elementy architektoniczne nie są wzorowane na żadnej konkretnej budowli.

Każdy banknot euro niezależnie od nominału ma wspólne elementy graficzne:

- dwanaście gwiazd Unii Europejskiej;
- nazwa waluty – euro – zapisana literami łacińskimi i greckimi;
- flaga Unii Europejskiej;
- pierwsze litery nazwy Europejskiego Banku Centralnego w pięciu wersjach językowych (BCE, ECB, EZB, EKT, EKP);
- podpis Prezesa Europejskiego Banku Centralnego: banknoty wydrukowane do listopada 2003 r. mają podpis Wima Duisenberga, po tej dacie – Jeana-Claude'a Tricheta, a w przyszłości kolejnych prezesów EBC.

NBP

Narodowy Bank Polski

www.nbp.pl/euro